

ний набір заходів, який пропонуємо покласти в основу формування механізму забезпечення економічної безпеки через вищезазначені компоненти ТП, наведено на рис. 2.

Висновки. Аналіз восьмиетапного процесу забезпечення економічної безпеки в торговельному підприємстві формує послідовне уявлення про регламентний підхід розроблення дієвого механізму забезпечення економічної безпеки та діагностики його рівня, що у разі досягнення ним критично мінімального значення допомагає менеджменту підприємства швидко зреагувати на загрози економічного характеру. Подальші дослідження у цьому напрямі вимагають розроблення різноманітних методик діагностики рівня економічної безпеки ТП і, одночасно, розроблення автоматизованої інформаційної системи (технології), здатної своєчасно ідентифікувати ситуації загроз різного порядку і своєчасно виробляти адекватні управлінські рішення з їх усунення.

Література

1. Амоша О.І. Активізація інноваційної діяльності : монографія / О.І. Амоша, В.П. Антоноук та ін. – Донецьк : Вид-во Ін-ту економіки і промисловості, НАН України, 2007. – 328 с.
2. Бланк І.А. Управление финансовой безопасностью предприятия : монографія / И.А. Бланк. – К. : Изд-во "Ника-Центр", "Эльга", 2004. – 784 с.
3. Богомолов В.А. Экономическая безопасность / В.А. Богомолов. – М. : Изд-во ЮНИТИ-Дана, 2006. – 303 с.
4. Гончаренко Л.П. Процесс обеспечения экономической безопасности предприятиям / Л.П. Гончаренко // Справочник экономиста. – 2004. – № 12. – (Интернет-ресурс).
5. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства : навч. посібн. / Т.М. Іванюта, А.О. Затчківський. – К. : Центр навч. літ-ри, 2009. – 256 с.
6. Чужмаров А.И. Обеспечение экономической безопасности предприятий как основной фактор эффективного функционирования отрасли / А.И. Чужмаров. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.syktsu.ru/vesnik/2006/2006-4/3.htm>.
7. Швиданенко Г.О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія / Г.О. Швиданенко, О.І. Олексик. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 192 с.
8. Хома І.Б. Економіко-математичні методи аналізу діяльності підприємств : навч.-метод. посібн. / І.Б. Хома, В.В. Турко. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2008. – 328 с.
9. Хома І.Б. Структурно-функціональна діагностика рівня економічної безпеки машинобудівного підприємства : монографія / І.Б. Хома. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2010. – 232 с.
10. Ярочкин В.И. Система безопасности фирмы / В.И. Ярочкин. – М. : Изд-во "Ось-Х9", 1997. – 236 с.

Горбан И.М. Формирование процесса обеспечения экономической безопасности в торговом предприятии

В контексте системного подхода рассмотрен процесс формирования экономической безопасности предприятия. Предложено восьмиэтапный процесс обеспечения экономической безопасности в торговом предприятии и сформулированы системный набор мер механизма его реализации.

Ключевые слова: управление экономической безопасностью ТП, уровень экономической безопасности, процесс и механизм обеспечения экономической безопасности ТП.

Gorban I.M. The basic of security economic in commercial enterprise

The forming of security economic in commercial enterprise is considered in the context of system approach. An eight-stage process of security economic in commercial enterprise is offered. The system set of the measures of mechanism its realization is formulated.

Keywords: a management by security economic in CE, a level of security economic, a process and a mechanism of security economic in CE.

УДК 631.11:330.111.4

Аспір. Г.І. Бодак¹ – Львівський НУ ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гіжицького

ПРОБЛЕМА ЭФЕКТИВНОСТИ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтовано та досліджено сутність та структуру ресурсного потенціалу, його вплив на діяльність та виробництво на підприємстві. Запропоновано шляхи вдосконалення ресурсного потенціалу підприємства, оскільки ефективне функціонування будь-якого підприємства є практично неможливим без якісного й економічно обґрунтованого розвитку його ресурсного потенціалу.

Ключові слова: ресурси, потенціал, розвиток, підприємство, економіка, діяльність, земля, чинники, галузь, персонал, фінанси, криза, виробництво.

Вступ. На будь-якому підприємстві, незалежно від його організаційно-правової форми господарювання існування ресурсів, принципово важливим є його потенціал. Їх стратегічне значення полягає в можливостях розробляти оптимальну для підприємства стратегію, забезпечувати рентабельне виробництво та підвищувати його рівень позиції на ринку.

Постановка проблеми. У повсякденній господарській діяльності підприємств задіяні безліч різноманітних ресурсів: земельні, трудові, фінансові, матеріальні та нематеріальні тощо. Процес виробничої діяльності ускладнюється браком їхнього існування на підприємстві, тому забезпечення сільськогосподарського виробництва ресурсами є актуальним питанням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень. Досліджували ресурсний потенціал підприємств такі вчені, як: В.Г. Андрійчук, М.В. Гладій, М.А. Лендел, І.І. Лукинов, О.М. Онищенко, Б.Й. Пасхавер, В.М. Трегобчук, А.Е. Юзефович, Г. Стейнер, Й. Шумпетер, В.Л. Берестов, М.В. Буданова, І.М. Писаревський. Вивченню ресурсного потенціалу приділяли уваги багато зарубіжних і вітчизняних вчених, проте цю тему не повністю висвітлено. Більшість теоретичних концепцій розвитку ресурсного потенціалу є недостатньо обґрунтованими або суперечливими. В економічній літературі мало уваги приділено ефективності використання ресурсного потенціалу, тому ця тема потребує подальшого вивчення і дослідження.

Метою роботи є необхідність використання ресурсного потенціалу як одного з основних факторів виходу вітчизняних підприємств аграрного сектору з кризи, стабілізації їхньої діяльності на внутрішньому ринку і вихід на зовнішні ринки збуту.

Виклад основного матеріалу. Використання ресурсного потенціалу є важливим етапом діяльності підприємства, головним завданням якого є одержання максимальних прибутків у разі найменших витрат та мінімального рівня ризику. Кожне підприємство самостійно формує свій ресурсний потенціал, який дає змогу визначити перспективи розвитку на майбутнє.

Істотний внесок у розробку окремих аспектів проблеми ефективного використання економічних ресурсів підприємств зробити фундаментальні теоретичні праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених ще у 70-х роках ми-

¹ Наук. керівник: проф. М.Г. Шульський, д-р екон. наук

нулого сторіччя. Але постає питання, що ж таке ресурсний потенціал і яка його суть на підприємстві?

Слово "ресурс" походить від французького "resource" – допоміжний засіб. В економічному словнику С.М. Гончарова ресурси визначаються як природні, сировинні, матеріальні, трудові, фінансові цінності, які можна використати в разі потреби для створення продукції, надання послуг, одержання додаткової вартості [3, с. 230]. Під поняттям "потенціал" (від лат. "potentia" – можливість, потужність) розуміють засоби, запаси, джерела, які є і можуть бути мобілізовані, приведені в дію, використані для досягнення певних цілей, здійснення плану, вирішення якихось завдань [6, с. 428].

За кордоном потенціал розглядають здебільшого як ресурс, але не відносно окремого підприємства, а відносно країни, регіону (військовий, промисловий, природний). Існує декілька видів ресурсів: економічний, ресурсний, науково-технічний, промисловий, виробничий та ін. На думку С. Сердака, ресурсний потенціал підприємства – це сукупність матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, зокрема здатність робітників підприємства ефективно використовувати зазначені ресурси для виконання місії, досягнення поточних та стратегічних цілей підприємства.

При цьому ресурсний потенціал підприємства можна охарактеризувати чотирма основними критеріями:

- реальними можливостями підприємства в тій чи іншій сфері діяльності;
- обсягом ресурсів, залучених і підготовлених до використання у виробництві;
- здатністю кадрів використовувати ресурси, вміння розпоряджатися ресурсами підприємства;
- формою підприємництва та відповідною організаційною структурою підприємства [8, с. 83-87].

Так, К.М. Миско розглядає ресурсний потенціал як сукупну величину реалізованих і нереалізованих можливостей використання ресурсів у процесі задоволення суспільних потреб, що виражається в ресурсній формі її представлення [4, с. 19]. О.О. Мамалуй визначає ресурси як капітал фірми, тобто благо, використання якого дає змогу збільшити майбутні блага [5, с. 468-470]. Андрійчук В.Г. розглядає ресурсний потенціал як сукупність органічно взаємопов'язаних ресурсів сільськогосподарського виробництва, що дають змогу досягати, в заданих умовах об'єктивно обумовленого рівня господарських результатів [1, с. 8].

Отже, у науковій літературі немає одностайної думки щодо визначення поняття ресурсний потенціал. На наше переконання, ресурсний потенціал – це сукупність усіх матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, що є у розпорядженні цього підприємства, взаємозалежні та взаємопов'язані між собою, залучені у його діяльності для досягнення поточних і стратегічних цілей та задоволення потреб суспільства. Загальним та ключовим поняттям, яке притаманне всім видам ресурсів, є поняття ефективність. Саме ефективне використання ресурсного потенціалу дає змогу визначити місце і роль ресурсів на підприємстві, їхнє призначення у ньому для отримання мети і кінцевих результатів від господарської діяльності.

Ефективне використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств є об'єктивною необхідністю і важливою передумовою розвитку аграрного сектору економіки. Реформаційні зміни в сільському господарстві не дали бажаної соціально-економічної віддачі. Підприємства сьогодні знаходяться у край важкому становищі, руйнується ресурсний потенціал галузі. Кризова ситуація в АПК та в економіці України загалом спричиняє руйнування ресурсного потенціалу. Враховуючи специфічні галузеві особливості сільського господарства, виокремлено основні принципи, які допомогли б досягнути високої віддачі ресурсів:

- принцип оптимізації структури передбачає таку кількісну та якісну співвідносність різних ресурсних складових, які, виконуючи властиву кожній з них функцію або виконуючи відведену для них роботу, проявляли б якомога краще й ефективніше їх "внутрішній резерв", сприяли кращому прояву потенціалу всіх інших складових і забезпечували на цій основі необхідний результат. У нашому випадку йдеться про те, що для обробітки певної кількості сільськогосподарських угідь необхідна визначена кількість матеріально-технічних і трудових ресурсів. Тобто ресурси повинні бути збалансовані таким чином, щоб їх використання забезпечувало оптимальний рівень випуску продукції і прибутковості підприємства;
- другий принцип реалізується у таких основних напрямках. По-перше, вдосконалення складових ресурсного потенціалу, тобто оновлення машинно-тракторного парку відповідно до вимог НТП, підвищення кваліфікації кадрів, перепідготовка, профорієнтація робочої сили, зайнятої в сільському господарстві, відтворення та покращення якості ґрунтів тощо. По-друге, вдосконалення технологій – способу використання ресурсів у виробничому процесі. Застосування прогресивних технологій забезпечує ресурсозберігаючий ефект, отримання високих врожаїв та високопродуктивного поголів'я;
- суть третього принципу полягає в цільовому використанні ресурсів. Сьогодні часто можна спостерігати ситуацію, коли через нестачу техніки машини й обладнання використовують не за призначенням. Відповідно й робітники в такому випадку, обслуговуючи їх, виконують не суто професійні функції. Дотримання принципу цілеспрямованості використання ресурсів забезпечить зростання продуктивності праці, фондівіддачі та урожайності;
- принцип економності є однією з головних умов ефективного виробництва не тільки в АПК, а й в усіх галузях національної економіки. Це зумовлено дією економічного закону "обмеженості ресурсів" [9, с. 38].

Дотримуючись цих принципів, можна отримати максимально високі результати з економією продуктивних сил. Як впливає із досвіду розвинених держав, ефективне використання ресурсного потенціалу досягається ще за допомогою повної і збалансованої структурної перебудови галузей економіки, а в межах підприємств – на основі чіткої і регламентованої взаємодії всіх підрозділів. Відомий американський дослідник проблем організації виробництва М.П. Поллет навів таке визначення координації: "Першим випробуванням здібностей адміністрації промислової фірми повинна бути відповідь на питання, чи є дане підприємство зі всіма його скоординованими підрозділами, які працюють в тісному контексті і в умовах координації єдиною виробничою одиницею, яка є не скупчення окремих частин, а функціональним цілим або інтегрованою єдністю" [2, с. 47]. Отже, процес управління розглядається як свідомий, спрямований, координуючий і організуючий процес,

за допомогою котрого забезпечується виконання поставлених перед виробництвом завдань.

Також сьогодні необхідне здійснення певних організаційно-економічних змін у діяльності аграрних підприємств та процесах формування і використання ресурсів, які сприяли б забезпеченню продовольчої безпеки держави, розвитку сільських територій та досягненню цілей діяльності окремих виробничих структур. При цьому ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств потрібно розглядати як сукупність взаємопов'язаних ресурсів (земельних, матеріально-технічних та людського капіталу), які можуть використовуватись не тільки у виробничому процесі, але й у фінансовій, соціальній та інших сферах діяльності господарства. Проблема ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств ускладнюється тим, що через причини, серед яких економічна криза в АПК, нестабільність цінового механізму та фінансової політики держави, аграрний сектор не є інвестиційно привабливою сферою. Оновлення матеріально-технічної бази відбувається на незадовільному рівні. Як результат, зменшується можливість інтенсифікації виробництва, недотримуються строки виконання сільськогосподарських робіт, знижуються показники валового збирання і відповідно рентабельність агроформувань [7, с. 20-27.].

Узагальнення і висновки. Важливою проблемою на сучасному етапі розвитку економіки є правильний вибір напрямів щодо ефективного використання виробничих ресурсів сільського господарства, а також формування ресурсного потенціалу, який необхідний для виробництва сільськогосподарської продукції.

Для забезпечення ефективного процесу використання ресурсного потенціалу необхідно звертати увагу на сукупність факторів, які впливають на його ефективність. Прибутковість сільськогосподарських підприємств залежить не лише від наявності матеріальних і нематеріальних ресурсів, а також від того, наскільки вміло і правильно підібрані кадри. Адже від високої кваліфікації персоналу залежить ефективне використання ресурсів. Також важливу роль під час ресурсного забезпечення підприємств відіграє механізм державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції.

Література

1. Андрийчук В.Г. Эффективность использования производственного потенциала в сельском хозяйстве / В.Г. Андрийчук. – К. : Изд-во "Економика", 1983. – 280 с.
2. Волощук С. Оцінка ресурсного потенціалу у розвитку підприємництва / С. Волощук // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2000. – № 12. – С. 47-52.
3. Гончарова С.М. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. / С.М. Гончарова – Рівне : Вид-во НУВГП, 2008. – 264 с.
4. Миско К.М. Ресурсный потенциал региона (теоретические и методологические аспекты исследования) / К.М. Миско. – М. : Изд-во "Наука", 1991. – 94 с.
5. Мамалуй О.О. Основы экономической теории : підручник / О.О. Мамалуй, О.А. Гриценко, Г.Ю. Дарнопих та ін. / за заг. ред. О.О. Мамалуй. – К. : Вид-во "Юрінком Інтер", 2003-480 с. – Бібліон.: С. 468-470.
6. Прохоров А.М. Большая Советская Энциклопедия. – В 30-ти т. / Гл. ред. А.М. Прохоров. – Изд. 3-е, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во "Советская Энциклопедия", 1975. – Т. 20. – 608 с.
7. Садовніков О.А. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами в умовах міжнародних і національних стандартів / О.А. Садовніков // Аудитор України : зб. наук. праць. – 2008. – № 10. – С. 20-27.

8. Сердак С.Е. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання / С.Е. Сердак // Академічний огляд : наук.-практ. журнал. – 2008. – № 2. – С. 83-88.

9. Юрчишин В.В. Розбудова системного державного управління сільським господарством / В.В. Юрчишин // Економіка АПК : міжнар. наук.-виробн. журнал. – 2005. – № 6. – С. 3-17.

Бодак Г.И. Проблема эффективности использования ресурсного потенциала аграрных предприятий

Обоснованы и исследованы сущность и структура ресурсного потенциала, его влияние на деятельность и производство на предприятии. Предложены пути совершенствования ресурсного потенциала предприятия, поскольку эффективное функционирование любого предприятия является практически невозможным без качественного и экономически обоснованного развития его ресурсного потенциала.

Ключевые слова: ресурсы, потенциал, развитие, предприятие, экономика, деятельность, земля, факторы, отрасль, персонал, финансы, кризис, производство.

Bodak G.I. A problem of efficiency using the resource potential at agrarian enterprises

The essence and structure of resource potential, its impact on the operation and production at the company are substantiated. The ways for improving the resource potential of the enterprise are suggested. The effective functioning any business is almost impossible without high-quality and economically sound development its resource potential.

Keywords: resource potential, development, enterprise, economy, operation, land, factors, industry personnel, finance, crisis, production.

УДК 332.1

Доц. Т.І. Городиський, канд. екон. наук –

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка

ПОТРЕБА ТА ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ "ДРОГОБИЧЧИНА"

Обґрунтовано потребу стратегічного планування розвитку регіональної агломерації "Дрогобиччина" як обов'язкової умови стійкого розвитку регіону, проаналізовано принципи стратегічного планування розвитку регіону, розкрито особливості розробки стратегії розвитку агломерації в сучасних умовах. Запропоновано практичний механізм формування робочої групи з розробки стратегії розвитку регіональної агломерації "Дрогобиччина".

Ключові слова: агломерація, стратегічне планування, кластер, принципи стратегічного планування, розвиток регіону, стратегія, SWOT-аналіз.

Постановка завдання. Розкрити потребу розроблення стратегії розвитку регіональної агломерації як обов'язкової умови її ефективного функціонування, запропонувати принципи та визначити особливості стратегічного планування розвитку агломерації.

Вступ. Формування конкурентних переваг, жорстка конкурентна боротьба за фінансово-інвестиційні, інтелектуальні, інформаційні ресурси та інноваційні технології, яку ведуть між собою суб'єкти господарювання, території та країни, загалом зумовлює потребу ефективного використання наявних економічних ресурсів, концентрації їх на стратегічно важливих напрямках діяльності, формуванні так званих "точок росту", які можуть репрезентувати суб'єкта господарювання чи територію на внутрішньому та зовнішньому ринках. Саме ці завдання покликаний вирішити механізм стратегічного плану-